



Justitiedepartementet  
Enheten för processrätt och domstolsfrågor  
103 33 Stockholm

## Yttrande över betänkandet **Stärkt ordning och säkerhet i domstol** **SOU 2017:46**

Utredningen har konstaterat att det generellt råder god ordning och en hög säkerhetsnivå i domstolarna men att det framför allt från åklagare framförts viss kritik mot ordningen och säkerheten i domstolarna. Bedömningen har gjorts att det förekommer problem på flera enskilda områden och att det finns ett behov av att förbättra ordningen och höja säkerheten i domstol. Utredningen har därför lämnat olika förslag i syfte att underlätta för domstolarna att upprätthålla ordningen så att domstolarna kan vara trygga och säkra miljöer för de som medverkar i en domstolsförhandling.

Åklagarmyndigheten delar utredningens bedömning av det finns behov av att förbättra ordningen och höja säkerheten i domstolarna och att det är av stor betydelse för rättsskipningen att domstolarna kan genomföra förhandlingar under ordnade och säkra former. De åtgärder som utredningen föreslagit är lämpliga för att bidra till att parter och vittnen, men även personer som av andra skäl befinner sig på en domstol, ska kunna uppleva att domstolarna utgör en trygg miljö.

Nedan följer Åklagarmyndighetens kommentarer i för Åklagarmyndigheten relevanta delar.

## Bättre ordning vid sammanträden

### En stärkt roll för rättens ordförande och fler beslut fattas av rättens ordförande

I syfte att förbättra ordningen vid sammanträden inför rätten har utredningen föreslagit att rättens ordförande ska få större möjligheter vid ordningsstörningar och ett förtydligt ansvar för ordningen vid rättens sammanträden. Utredningen redovisar att det framförts kritik mot att rättens ordförande inte upplevs arbeta aktivt mot ordningsstörningar och att ordförandena inte fullt ut använder de möjligheter som finns för att upprätthålla ordningen. Rättens ordförande har, som poängteras i utredningen, en central roll för ordningen i rättssalen och parterna är beroende av att rättens ordförande leder förhandlingen på ett aktivt sätt så att ordningsstörningar kan undvikas. I likhet med utredningen anser Åklagarmyndigheten därför att det bör göras tydligare i lagstiftningen att rättens ordförande ska upprätthålla ordningen under rättens sammanträden och meddela de ordningsregler som behövs och är positiv till att det blir tydligare att detta är en obligatorisk domaruppgift. Att ordföranden får en större beslutanderätt i ordningsfrågor borde även bidra till att ordningsstörningar kan beivras på ett mer effektivt sätt.

### Effektiva åtgärder mot störningar och olämpligt beteende

Utredningen har föreslagit att reglerna om utvisning ur rättssalen förtydligas och att rättens ordförande ska få besluta att den som stör ett sammanträde eller uppträder olämpligt ska avvisas från domstolens lokaler eller de andra lokaler som används vid sammanträdet. Som nämnts tidigare har utredningen redovisat att det framförts kritik mot domares bristande processledning i vissa fall och att störande beteende i rättssalen inte alltid möts av tillräckligt ingripande åtgärder. Ordningsstörningar förekommer även i andra utrymmen på domstolarna och kan självklart bidra till att parter och vittnen känner obehag inför att delta i en förhandling inför domstol. Förtydligade regler om utvisning samt tillika en möjlighet att avvisa en person från domstolens lokaler borde därför kunna bidra till att rättens ordförande får en mer effektiv möjlighet att upprätthålla ordningen inte bara i rättssalen utan även i domstolarnas andra allmänna utrymmen.

### Ordningsregler i allmänna utrymmen

Utredningen har föreslagit att domstolen ska få meddela ordningsregler i allmänna utrymmen och att brott mot dessa ordningsregler kriminaliseras. Med tydliga ordningsregler borde domstolarna kunna få bättre möjligheter att hålla ordning i domstolens lokaler vilket gynnar ett lugnt och tryggt processuellt klimat. En kriminalisering av ordningsreglerna kan bidra till att respekten för reglerna upprätthålls.

### En mer ändamålsenlig användning av straffrättsliga sanktioner

Som framgår av utredningen förekommer det att föremål, kanske särskilt mobiltelefoner och annan elektronisk utrustning, används som hjälpmedel vid åsidosättande av straffsanktionerade ordningsregler och förbud i domstolarna. För att möjliggöra effektiva ingripanden från rätten är det viktigt att det finns ett regelverk som tydliggör vad rätten får göra med dessa föremål.

Utredningens förslag om att rätten ska få förklara föremål förverkade om de använts som hjälpmedel vid vissa brott inför rätten tillstyrks därför.

Åklagarmyndigheten delar även utredningens uppfattning om att maximistraffet för brott mot fotograferingsförbudet bör höjas för att ge möjlighet till mer nyanserade straffmätningar.

### **Större trygghet för parter och vittnen**

#### Sidosal

Utredningen har föreslagit att det tydligt ska framgå av lagtexten att sidosal får användas av ordnings- och säkerhetsskäl. Att domstolar redan i dag använder sidosalar för att förebygga ordningsstörningar och höja säkerheten i vissa mål och att många domstolar har positiva erfarenheter av att använda sidosalar i syfte att skapa en lugn och trygg stämning i rättssalen redovisas också i utredningen. Med beaktande av de stora möjligheter som finns att även på subtila sätt påverka parter och vittnen i vissa kategorier av mål, såsom mål med anknytning till organiserad brottslighet och gängkriminalitet, menar Åklagarmyndigheten att en ökad möjlighet till användning av sidosalar borde vara ett effektivt sätt för att tillförsäkra parter och vittnen ett tryggt processklimat.

### Mer effektiva åtgärder mot påtryckningar

Som framgår av utredningen har trakasserier och hot mot målsägande och vittnen blivit allt vanligare och det framgår av utredningens enkätundersökning att många professionella aktörer inte anser att ordförandena ingriper mot subtila påverkansförsök från parter och åhörare. Nuvarande lagstiftning som skulle kunna tillämpas vid ordningsstörningar i rättssalen har vid just påtryckningar de brister som redovisats i utredningen, bl a att 36 kap 18 § RB enbart är tillämplig under förhöret. Åklagarmyndigheten tillstyrker därför utredningens förslag om att rättens ordförande ska kunna visa ut en part eller åhörare som utsätter en förhörsperson för påtryckningar, att möjligheten att visa ut en part eller åhörare med stöd av 36 kap 18 § RB ska vara tillämpliga under andra delar än förhör och att ordföranden tillika, vid särskilda skäl, ska få besluta att en åhörare som utsätter en förhörsperson för påtryckningar ska kunna avvisas från domstolens lokaler.

### Videokonferens

Videokonferens har fördelar ur många av utredningen redovisade aspekter och det framgår också av utredningen att kvaliteten på ljud- och bildöverföringar upplevs som så god att bevisningen som lagts fram på det sättet i princip, enligt domare, kan värderas lika bra som om personen hade hörts i rättssalen. En utökad användning av videokonferens borde vara ett effektivt verktyg mot att förhindra hot och påtryckningar i såväl rättssalen som i andra lokaler som disponeras av domstolen t ex väntrum. Åklagarmyndigheten tillstyrker därför även utredningens förslag om att utöka och förtydliga möjligheten att delta i ett sammanträde genom främst videokonferens.

### **Elektronisk utrustning**

#### Tydliga och effektiva regler om elektronisk utrustning

Utredningen har föreslagit att elektronisk utrustning som kan störa ordningen eller användas för att ta upp eller överföra bilder ska vara avstängd i rättssalen och i övrigt hanteras så att den inte kan användas på ett otillåtet sätt.

Av utredningen framgår att det finns problem med hur mobiltelefoner och annan elektronisk utrustning används i domstolarna och att det förekommer att personer använder bl a mobiltelefoner för att fotografera eller filma under pågående förhandling eller för att spela in rättens enskilda överläggningar.

Åklagarmyndigheten delar därför utredningens uppfattning om att domstolarna behöver bättre förutsättningar för att motverka dessa problem. Eftersom det i nuläget saknas uttryckliga bestämmelser om hur elektronisk utrustning får användas i rättssalen så instämmer Åklagarmyndigheten i att elektronisk utrustning som huvudregel bör vara avstängd och i övrigt hanteras så att den inte kan hanteras på ett otillåtet sätt, d v s vara undanstoppad.

### En möjlighet att förbjuda elektronisk utrustning i rättssalen samt möjlighet till säkerhetskontroll

Med hänsyn till att det, som nämns i utredningen, i vissa känsliga mål inte är tillräckligt med tydliga regler för hur elektronisk utrustning får användas tillstyrks förslaget om att det ska framgå av lagtexten att rättens ordförande får förbjuda elektronisk utrustning i rättssalen. För att upprätthålla respekten för förbudet bör, som utredningen föreslagit, elektronisk utrustning som förs in i en rättssal i strid mot ett förbud kunna förverkas. Det borde däremot kunna uppstå situationer då det för rätten framstår som tveksamt om viss elektronisk utrustning som förts in i en rättssal ska förverkas med hänsyn t ex till proportionalitetshänsyn. Det föreslås därför att det i lagtexten införs en möjlighet för rätten att i de fall som ett förbud mot elektronisk utrustning har överträtts men ett förverkande av något skäl inte blir aktuellt istället kunna ta den elektroniska utrustningen i förvar fram till dess att huvudförhandlingen är avslutad.

Åklagarmyndigheten instämmer i utredningens slutsats att det för att ett förbud mot att föra in elektronisk utrustning i rättssalen ska vara verkningsfullt krävs att domstolen kan kontrollera att förbudet följs. Möjlighet att få använda säkerhetskontroll bör därför, som föreslagits, få användas för att förhindra att elektronisk utrustning förs in i en rättssal.

## **Fotografering i domstol**

### Fotografering i rättssalen och i väntrum och allmänna utrymmen

Av nuvarande lagstiftning följer ett straffsanktionerat fotograferingsförbud. Av utredningen framgår dock att det förekommer ordningsstörningar i samband med att parter, vittnen och åhörare fotograferas i domstolarnas väntrum eller på väg in eller ut ur rättssalarna. Detta är, som utredningen påpekat, ett problem såväl ur ordnings- som ur integritetsskyddssynpunkt. Eftersom nuvarande lagstiftning inte gör det möjligt att lagföra den som fotograferar in i en rättssal

delar Åklagarmyndigheten utredningens förslag om att det tydligt ska framgå att fotograferingsförbudet är tillämpligt även i den situationen när någon fotograferar eller filmar in i en rättsal. Vidare instämmer Åklagarmyndigheten i förslaget att en bildupptagning av någon som befinner sig i andra lokaler och utrymmen i en domstol som är tillgängliga för allmänheten ska få ske endast om det med hänsyn till syftet och övriga omständigheter är försvarligt.

### Spridning av bilder och filmer

Som framgår av utredningen förekommer det att åhörare och parter fotograferar och filmar under pågående förhandlingar och att bilder och filmer från förhandlingssituationer sprids på internet. Med hänsyn till bl a den integritetskränkning som detta kan innebära för parter och vittnen tillstyrker Åklagarmyndigheten förslaget att det ska vara straffbart att göra intrång i någon annans privatliv genom att sprida bilder från rättegångssituationer.

### **Säkerhetskontroll**

Utredningen har påtalat vikten av att domstolarna kan upprätthålla en hög säkerhetsnivå och hindra att vapen, sprängämnen och andra farliga föremål förs in i domstolens lokaler och bedömt att säkerhetskontrollen bör vara mer omfattande än idag. Vidare framgår av utredningen att det fortfarande bör finnas undantag för vissa yrkeskategorier däribland åklagare som i tjänsten infinner sig i domstolens lokaler. Med hänsyn till att åklagare är en yrkeskategori som står under tillsyn och har ett tjänsteansvar samt det olämpliga i att åklagare står i samma säkerhetskontroll som de tilltalade och dennes släkt och kamrater instämmer Åklagarmyndigheten i förslaget att åklagare ska vara undantagna från säkerhetskontroll.

### **Sekretesskydd för incidentrapporter**

Utredningen har föreslagit att sekretessen för uppgifter i domstolarnas, Åklagarmyndighetens och Ekobrottsmyndighetens incidentrapporter stärks och utsträcks till att gälla sådana uppgifter om det motverkar arbetet med ordningen och säkerheten i domstolens eller myndighetens verksamhet om uppgiften röjs. Som framgår av utredningen görs bedömningen att bl a Åklagarmyndighetens incidentrapporter ska ses som allmänna handlingar efter att de lagts in i rapporteringssystemet och varje enskild rapport färdigställts. Med hänsyn till

den risk som finns för att uppgifter som rör arbetet med ordningen och säkerheten vid domstolar och nämnda myndigheter kan bli offentliga vid utlämnande av vissa incidentrapporter tillstyrks utredningens förslag.

---

Detta yttrande har beslutats av vice riksåklagaren Kerstin Skarp efter föredragning av kammaråklagaren Anna Edebalk. I den slutliga handläggningen av ärendet har också överåklagaren Mats Svensson deltagit.

Kerstin Skarp

Anna Edebalk

Kopia till

Biblioteket, rättsavdelningen  
Fria Sohrabi, verksledningen